

Паліна Маслянюка ♦ Palina Masliankova

незалежная даследніца ♦ independent researcher

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2346-554X>

e-mail: palina.masliankova@gmail.com

**Мова і тоеснасць: карані матывацыі вывучэння
беларускай мовы сярод дарослых беларусаў**

Language and Identity: The Roots of Motivation for Learning Belarusian Among Adult Belarusians

Język i tożsamość. Korzenie motywacji uczenia się języka białoruskiego wśród dorosłych Białorusinów

ABSTRACT: This article addresses the pressing issue of language and identity among Belarusians who, in adulthood, begin to learn Belarusian through courses or self-study. The study aims to identify and analyze the factors that have contributed to the recent trend over the past 3 to 5 years of adults returning to the Belarusian language. The research audience includes alumni and current participants of online language courses, as well as followers of Belarusian-language educational blogs. The primary objective of this study was to determine, through a combination of closed- and open-ended online surveys, the key factors of motivation behind adult learners' decisions to study and improve their Belarusian language skills in contexts where proficiency in Belarusian does not function as a social mobility tool. The research explores to what extent language serves as a component of identity and self-identification for modern Belarusians, what resources language learning requires, and what it offers to the respondents. The findings provide a sociolinguistic analysis of the demand for Belarusian among adult learners both in Belarus and abroad, as well as the growing interest in courses, textbooks, and audiovisual materials in Belarusian. In addition, the study offers practical insights into the target audience for educational projects and products developed by Belarusian language specialists.

KEYWORDS: identity, Belarusian language, sociolinguistics, online survey, self-identification.

Для пераважнай большасці беларусаў валоданне беларускай мовай не з'яўляецца інструментам сацыяльнай мабільнасці ці эканамічных пераваг. Праз свой сацыялінгвістычны статус беларуская мова хутчэй

звужае, чым пашырае кола камунікацыі яе носьбітаў. Тым не менш у апошнія 3-5 гадоў назіраецца прыкметная тэндэнцыя: усё больш дарослых свядома імкнецца валодаць беларускай мовай. Што стаіць за гэтым выбарам? Якія фактары матывуюць людзей да вывучэння роднай мовы ва ўмовах яе маргіналізацыі? Якія бар'еры беларусы сустракаюць на шляху да беларускай мовы?

Уводзіны

Сацыёлаг Генадзь Коршунаў мяркуе, што “для разумення сённяшняга стану нацыі важна асэнсаваць тое, як на беларускую ідэнтычнасць паўплывалі 2020–2021 гады. Гэта справа як экспертаў і інтэлектуалаў, так і творчых людзей” [Коршунаў 2024].

Уплыў 2020–2022 на стаўленне да беларускай мовы і актыўны пераход на яе дарослых беларусаў аналізавала ў сваім даследаванні “*Беларуская мова і ідэнтычнасць: сувязь і значэнне для беларусаў «хваляў беларускамоўнасці» 2020 і 2022 гадоў*” Марыя Гіліца. На аснове 18 глыбінных інтэрв’ю даследніца выявіла асноўныя матывы пераходу на беларускую мову і перашкоды ў гэтым працэсе: недахоп слоўнікавага запаса і якаснага беларускага кантэнту, адсутнасць беларускамоўнага асяроддзя і практыкі, перфекцыянізм і жаданне размаўляць адразу вольна, натуральна, жыва і літаратурна, без памылак і трасянкі [Гіліца 2024].

Вераніка Бандаровіч, даследуючы самаідэнтыфікацыю і моўныя прыярытэты беларускай моладзі ў 2022–2023 гады, адзначае, што “каб пачаць размаўляць па-беларуску, сучаснаму маладому чалавеку ў Беларусі патрэбна, каб навакольныя таксама размаўлялі” [Бандаровіч 2024: 33]. Гэтую з’яву, адзначаную і ў даследаваннях Надзеі Яфімавай ды Віталія Сіліцкага [Яфімава, Сіліцкі 2009], а таксама Алены Лянкевіч [Лянкевіч 2014], у сацыялогіі называюць “спіраллю маўчання”. Аднак у рэчаіснасці і ў кожным апытанні з’яўляюцца людзі, якія сцвярджаюць, што “трэба пачынаць з сябе”, “калі не я, то хто?”, і гэтая спіраль разрываецца.

Методыка даследавання

У працяг аналізу праблемы матывацыі пераходу на беларускую мову і попыту на беларускамоўныя прадукты ў красавіку 2025 года было праведзенае сацыялінгвістычнае апытанне сярод дарослых беларусаў, якія зацікавіліся вывучэннем беларускай мовы ў сталым веку. У якасці метаду было абранае анлайн-апытанне з закрытымі і адкрытымі пытаннямі з элементамі моўнай біяграфіі. Выбар метадыкі быў абумоўлены

некалькімі чыннікамі: “Да ліку фактараў, якія спрыяюць правядзенню сацыялінгвістычнага даследавання на аснове метаду моўнай біяграфіі, належаць асаблівасці месца пражывання інфармантаў (памежжа), моўная сітуацыя ў краіне (дзяржаўнае двух- або шматмоўе), значныя падзеі ў жыцці, якія натуральным чынам прыводзяць да змены чалавекам асноўнай мовы камунікацыі (міграцыя), працэс вывучэння замежнай мовы (моў) і інш.” [Яфімава 2023: 192–193]. Частка адкрытых пытанняў была прысвечаная моўнай біяграфіі – “біяграфічнаму аповеду, тэмай якога асоба робіць мову або мовы, у прыватнасці іх засваенне і выкарыстанне” [Nekvaril 2003: 64]. Праблемнае поле даследавання, аналізаванае М. Гіліцай якаснымі метадамі на прыкладзе 18 моўных біяграфій [Гіліца 2024], было паглыблена і развіта на рэпрэзентатыўнай выбарцы: у нашым анлайн-апытанні ўзялі ўдзел 410 чалавек.

Аналіз аўдыторыі

Аўдыторыя складалася з навучэнцаў і выпускнікоў курсаў беларускай мовы “Пакрысе” і падпісчыкаў адукацыйных блогаў пра беларускую мову ў Instagram – то бок гэта людзі, якія сапраўды актыўна вывучаюць беларускую мову – самастойна ці з настаўнікам.

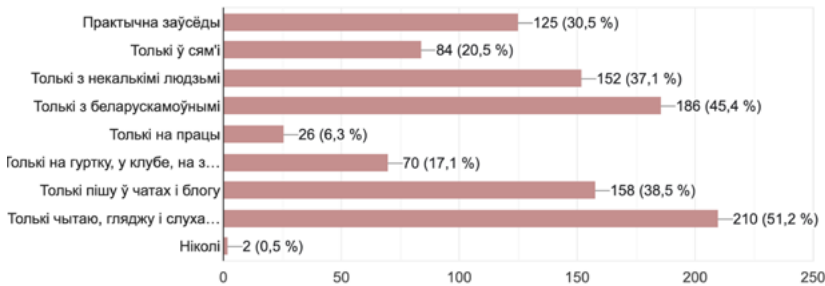
Большасць рэспандэнтаў (95,3 %) – беларусы (26,8 %) і беларускі (71,7 %), якія вучылі беларускую мову ў школе. Цікава, што і раней даследнікі заўважалі гандарны дысбаланс у пытанні цікаўнасці да беларускай мовы: жанчыны называлі беларускую мову роднай удвая часцей, чым мужчыны [Brown 2013: 266].

53,3 % апытаных цяпер жывуць у Беларусі; 24,1 % – у Польшчы; 3,9 % – у Літве, а таксама ў Грузіі, ЗША, Іспаніі, Італіі, Германіі, Расіі, Турцыі, Славакіі, Шатландыі, Чэхіі, Францыі, Паўднёвай Карэі, Швецыі, Аргенціне, Украіне, Кіпры, Узбекістане, Бельгіі, Новай Зеландыі, Вялікабрытаніі і інш. 44,5 % аўдыторыі мае 35–44 гады, ладную частку апытаных (26,8 %) склалі людзі ў веку 23–34 гады, 14 % маюць 45–54 гады, 9,3 % склалі ўдзельнікі 18–22 гадоў, а рэшта (каля 5 %) – старэйшыя за 55 гадоў.

Нягледзячы на тое, што апытанне праводзілася сярод аўдыторыі, якая актыўна вывучае беларускую мову, выявілася, што болей за палову апытаных пакуль толькі пасіўна ёю карыстаюцца, спажываючы беларускі кантэнт. 45 % размаўляюць па-беларуску толькі з беларускамоўнымі, а 30 % пазначылі, што карыстаюцца беларускай мовай практычна заўсёды. Цікава, што 26 чалавек размаўляюць па-беларуску толькі на працы, а значыць існуюць працоўныя месцы, дзе асноўная мова камунікацыі – беларуская. Трэба адзначыць, што ў гэтым пытанні можна было

выбраць некалькі варыянтаў адказаў, то бок рэспандэнт мог адказаць “Толькі ў сям’і” і “Толькі з беларускамоўнымі” або “Толькі пішу ў чатах” і “Толькі чытаю і гляджу беларускамоўны кантэнт”.

Як часта вы размаўляеце па-беларуску? Можна абраць некалькі варыянтаў
410 адказаў

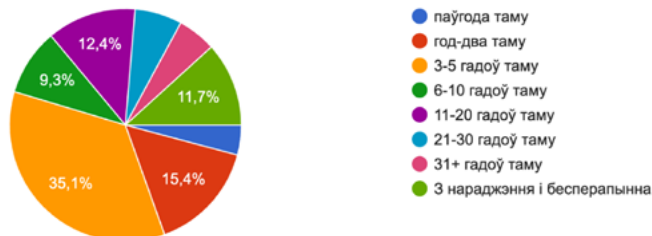

Дыяграма 1. Як часта вы размаўляеце па-беларуску?

Мэты і гіпотэзы

Мэтай дадзенага даследавання было выяўленне матывацыі беларусаў паглыбляцца ў вывучэнне беларускай мовы і праверка гіпотэзы: ці праўда, што падзеі 2020 і 2022 года, якія выклікалі масавую знешнюю і ўнутраную эміграцыю беларусаў, паўплывалі на пошукі нацыянальнай ідэнтычнасці ў мове? І наступная дыяграма пацвярджае, што большасць апытаных (35,1 %) зацікавілася беларускай мовай менавіта ў апошнія 3-5 гадоў.

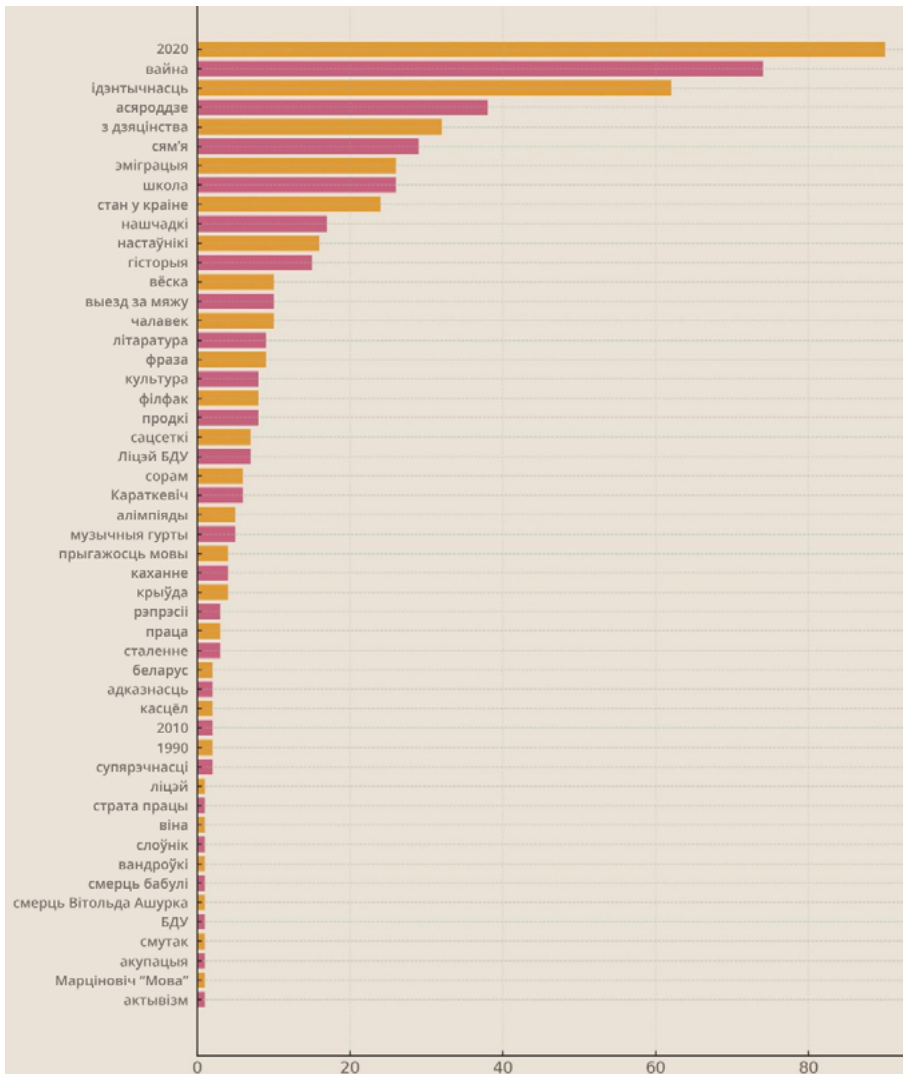
Калі вы ўсур’ёз зацікавіліся беларускай мовай і пачалі яе свядома вывучаць?
410 адказаў

Дыяграма 2. Калі вы ўсур’ёз зацікавіліся беларускай мовай і пачалі яе свядома вывучаць?

Адказы на адкрытае пытанне пра прычыны, якія падштурхнулі да вывучэння беларускай мовы, таксама пацвердзілі гіпотэзу. Калі іх згрупаваць, то атрымаецца, што **менавіта падзеі 2020 і 2022 года**

ў вялікай ступені паўплывалі на зварот да беларускай мовы як крыніцы ідэнтычнасці. Дадзеная дыяграма цалкам пацвярджае канцэпцыю дзвюх “хваляў беларускамоўнасці”, апісаную М. Гіліцай [Гіліца 2024].

Дыяграма 3. Якія падзеі ў вашым жыцці паўплывалі на тое, што вы сталі вывучаць беларускую мову і / ці размаўляць на ёй?

Эміграцыя і турыстычныя выезды за мяжу, то бок сутыкненне з людзьмі іншых нацыянальнасцяў, паводле даследавання, таксама важныя фактары для пошуку нацыянальнай ідэнтычнасці, і для рэспандэнтаў відавочным яе складнікам выявілася менавіта беларуская мова.

Часам штуршком для вывучэння і нават пераходу на беларускую мову можа паслужыць адна фраза:

Аднойчы ў кавярні перада мной быў старэнькі дзядуля, які вельмі інтэлігентна выглядаў. І ён сказаў: «А дайце мне абаранкаў са жмені дзве». Мяне гэта так уразіла, і я падумала: «Гэта так крута! Чаму і я не магу?» І з таго часу ў паўсядзённым жыцці я пачала размаўляць па-беларуску.

Але часцей гэта былі негатыўныя выказванні пра беларускую мову, якія выклікалі крыўду і абурэнне, і праз жаданне абараніць несправядліва пакрыўджаную мову рэспандэнты пераходзілі на яе ў жыцці. Некага падштурхнуў малодшы брат, які сказаў, што самы непатрэбны прадмет у школе – гэта беларуская мова. Яшчэ адну рэспандэнтку матывавалі вывучаць беларускую мову расійскія турысты, якія кажуць, што беларуская і расійская мовы дужа падобныя, маўляў, беларуская мова – гэта расійская мова з памылкамі.

Але большасць адказаў утрымліваюць цэлы суплёт чыннікаў: і стан беларускай мовы ў грамадстве, і жаданне перадаць яе дзецям, і вясковае дзяцінства, і сувязь з продкамі, і славітае “каб не ўмёрлі”:

Маё дзяцінства і юнацтва прайшло ў вёсцы. Часта згадваю, як размаўлялі дзяды і бабулі. З узростам адчуў, што сумую па гучанні роднай мовы. Яна, як быццам, пачала прарастаць і прасіцца вонкі. Стала крыўдна, што я выдушваюць з усіх сфер грамадскага жыцця. Захацелася, каб яна гучала часцей і перадаць яе дачцэ. Мяркую, пакуль жыве мова – жыве нацыя.

Мова як чыннік ідэнтычнасці

Паводле якаснага даследавання ідэнтычнасці на падставе 15 глыбінных інтэрв’ю, праведзенага сацыёлагам **Андрэем Вардамацкім** улетку 2024 года, “беларуская мова для беларусаў – далёка не галоўны складнік ідэнтычнасці. Рэспандэнты зусім не пагаджаліся з тэзай «не размаўляеш па-беларуску – не беларус». Адносна беларускай мовы многія падкрэсліваюць эстэтычны аспект, нахштальт «люблю гучанне». Няведанне адчуваецца як недахоп, рэспандэнты фармулююць патрэбу ў валоданні беларускай” [Вардамацкі 2024]. У асобным тэлефонным апытанні даследнікі Беларускай аналітычнай майстэрні пад кіраўніцтвам прафесара **А. Вардамацкага** прасілі рэспандэнтаў назваць штосьці, што найперш звязвае беларусаў з людзьмі сваёй нацыянальнасці. 22 % адказалі, што “месца нараджэння, радзіма”, 13 % – што “менталітэт і рысы характару”. І толькі 4 % – што “мова”... [Вардамацкі 2024].

Аднак даследаванне матывацыі вывучэння беларускай мовы ў свядомым веку паказвае, што **для людзей, якія асэнсавана шукаюць**

і спрабуюць сфармуляваць уласную ідэнтычнасць, беларуская мова становіцца важным, калі не асноўным, яе складнікам. На пытанне “Навошта вам беларуская мова?” людзі фармулявалі свае адказы па-рознаму, але **захаванне ідэнтычнасці – першая мэта ў гэтым спісе**, якая ідзе з велічэзным адрывам ад іншых (262 згадванні ў адкрытым пытанні і 351 згадванне ў закрытым):

- захаваць ідэнтычнасць – 262
- перадаць дзецям – 44
- адчуць сувязь з каранямі – 42
- каб не ўмёрлі – 41
- захаваць спадчыну – 34
- пашыраць беларускасць – 27
- вольна валодаць мовай – 22
- разумець культурны код – 16
- адчуць сувязь з домам – 11
- адчуць псіхатэрапеўтычны эфект – 10
- фільтраваць людзей – 10
- спазнаць сябе – 8
- адчуць смак роднай мовы – 7
- бачыць свет праз прызму беларускасці – 7
- думаць і размаўляць па-беларуску – 7
- адчуць апірышча, грунт, стрыжань – 6
- адчуваць сябе адукавана і асэнсавана – 4
- ствараць кантэнт па-беларуску – 3
- адчуць сябе цэласнай – 2
- адчуць годнасць – 2
- паважаць мову партнёра і краіны – 2

Некалькі цытат:

“Гэта мая тоеснасць, частка мяне”, “Каб быць сабой”, “Мяркую, бяз валодання беларускай я не я насамерч, гэта й нейкае самапазнаньне, й спроба захаваць нашу нацыянальную адметнасць. І сьветлую будучыню, мяркую, бяз мовы мы не адолеем стварыць. Яшчэ проста сіл надае, радасці, падтрымлівае”.

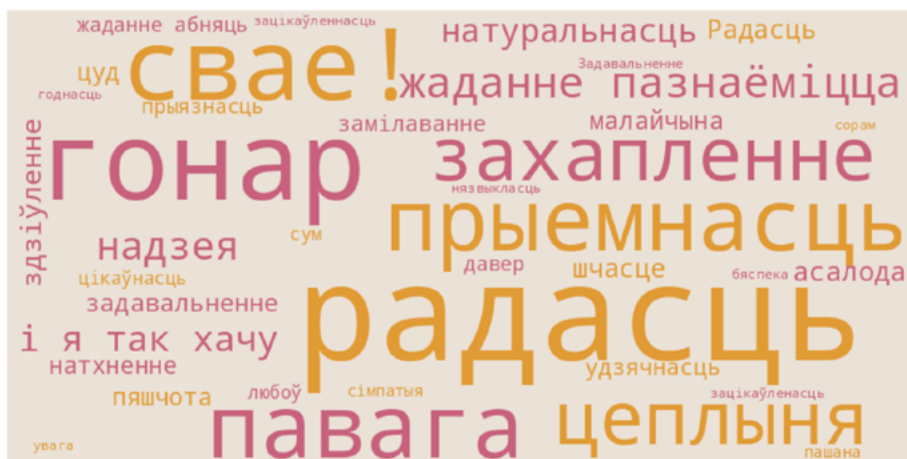
Відавочна, што мова для большасці беларусаў гэта не толькі і не столькі інструмент камунікацыі, колькі найважнейшы элемент нацыянальнай самасвядомасці. Да гэтай высновы прыходзіць і даследнік Тоні Браўн, які ў 2013 годзе праводзіў апытанне 559 беларускіх студэнтаў і высветліў, што “нават сярод меншасці рэспандэнтаў, якія ўказалі беларускую мову як родную, яна хутчэй функцыянуе як «прыкмета этнічнай прыналежнасці», чым як практычная мова” [Brown 2013: 282].

Дыяграма 4. Што для вас беларуская мова?

Частотны аналіз 410 анкет паказвае, што рэспандэнтны часта ўжываюць словы “мова”, “родная”, “беларуская”, “мая”, “беларус”, “хачу”, “сябе”. Гэта сведчыць, што беларуская мова для большасці звязана з асабістай ідэнтычнасцю, самавыяўленнем і мэтанакіраваным жаданнем яе ведаць, на ёй размаўляць і думаць.

Цікавую глебу для развагаў далі адказы на пытанне: “Што вы адчуваеце, калі бачыце ў грамадскім месцы чалавека, які размаўляе па-беларуску?”

Дыяграма 5. Што вы адчуваеце, калі бачыце ў грамадскім месцы чалавека, які размаўляе па-беларуску?

Найбольш частыя эмоцыі, якія адчувалі рэспандэнты, – гэта радасць, гонар, павага, цеплыня, прыемнасць, захапленне, задавальненне, надзея і цэлы шэраг пазітыўных эмоцый, сярод якіх жаданне пазнаёміцца, разгаварыцца, абняць і расцалаваць! Пры гэтым эмоцыя здзіўлення магла хвістацца ад максімуму (“цуд!”) да ўспрыняцця гэтага факту як штодзённай нармальнасці, натуральнасці, маўляў, так і мае быць. Аднак часам рэспандэнты дзяліліся, што адчуваюць сум, сорам і нават зайздрасць да беларускамоўнага чалавека, бо і самі хацелі б гэтак жа смела размаўляць, але нешта не дазваляе.

Тоеснасць, еднасць, роднасць, самасвядомасць, ідэнтычнасць, самаідэнтыфікацыя, адметнасць, свае! наш чалавек! – такімі словамі найчасцей апісваюць беларусы сваё стаўленне да беларускай мовы і пачуццё еднасці з тымі, хто гаворыць па-беларуску.

Аналіз патрэб мэтавай аўдыторыі

Даследаванне мела таксама практычную мэту – высветліць праблемы і патрэбы матываванай аўдыторыі ў вывучэнні беларускай мовы. Рэспандэнты як з Беларусі, так і з замежжа называюць асноўнай праблемай адсутнасць беларускамоўнага асяроддзя, дзе б можна было вольна размаўляць па-беларуску. На другім месцы брак якаснага вукатэматычнага кантэнт, а на трэцім – недахоп часу. Цікава тое, што многія ўдзельнікі і ўдзельніцы апытання адзначалі, што насамрэч усяго хапае, варта толькі захацець, пераадолець псіхалагічны бар’ер. Аднак тым, хто ўжо хоча, бракуе якаснага падручніка для дарослых беларусаў і замежнікаў, анлайн-тэстаў, мабільных праграм і відэаўрокаў.

Тым не менш амаль 90 % апытаных вывучае беларускую мову, менавіта спажываючы беларускі кантэнт. А 40 % яго стварае ўласнаруч, пішучы вершы, вядучы блогі ці ютуб-каналы.

Дыяграма 6. Як вы паляпшаеце сваё веданне беларускай мовы?

Індывідуальныя адказы на гэтае пытанне дазваляюць пашырыць дыяпазон узаемадзеяння рэспандэнтаў з беларускай мовай:

- чытаю кнігі па-беларуску,
- ладжу мерапрыемствы,
- рэдакую, карэктую,
- праводжу гульні па-беларуску,
- спяваю на роднай мове,
- перакладаю вершы,
- камунікую з носьбітамі,
- п'янствую з мовазнаўцам.

ВЫСНОВЫ

Такім чынам, даследаванне, праведзенае сярод беларусаў, якія цяпер цікавяцца і актыўна вывучаюць беларускую мову, дазволіла прааналізаваць глыбінную матывацыю людзей, пацвердзіла, што для рэспандэнтаў беларуская мова ёсць найважнейшай цаглінкай у падмурку ўласнай ідэнтычнасці. Пры гэтым беларусы, якія знаходзяцца за мяжой, часцей згадвалі пошукі апірышча, каранёў, сувязі з Радзімай, тады як беларусы ў Беларусі часцей пакрэслівалі нацыянальную годнасць і жаданне перадаць родную мову дзецям.

Большая частка апытаных прыйшла да актыўнага вывучэння беларускай мовы ў апошнія 3–5 гадоў. Пры гэтым у Беларусі больш людзей, для якіх беларуская мова натуральная з дзяцінства. А за мяжой больш тых, хто пачаў вывучаць родную мову нядаўна, асабліва 1-2 гады таму, што непасрэдна звязана з падзеямі ў свеце, эміграцыяй і ростам нацыянальнай свядомасці.

І на Радзіме, і на чужыне беларусам не хапае беларускамоўнага асяроддзя. Аднак у Беларусі больш тых, хто адчувае псіхалагічныя праблемы: страх памылак, няўпэўненасць у сабе, непераадольны моўны бар'ер, тады як за мяжой пераклучэнне з мовы на мову – гэта натуральны штодзённы працэс. За мяжой выразней вылучаюцца патрэбы ў анлайн-матэрыялах і самастойным навучанні праз відэакурсы, падручнікі, мабільныя праграмы і тэсты. А ў Беларусі сярод спосабаў навучання згадваліся афлайн-курсы, суполкі, клубы.

Заангажаванасць апытанай аўдыторыі ў вывучэнне беларускае мовы не дае магчымасці пашырыць вынікі даследавання на ўсё беларускае грамадства, але дазволіла асэнсаваць прычыны трэнду на зварот да беларускай мовы як найбольш яскравага складніка ідэнтычнасці беларусаў і пазначыць шляхі падтрымкі і задавальнення попыту мэтавай аўдыторыі на адукацыйныя прадукты.

References

- Bandarovič Vieranika. 2024. *Samaidentyfikacyja i moŭnyja pryjarytety biełaruskaj mola-dzi 20-ch hh. XXI st.* "Acta Albaruthenica" 24: 135–144 [Бандаровіч Вераніка. 2024. *Самаідэнтыфікацыя і моўныя прыярытэты беларускай моладзі 20-х гг. XXI ст.* "Acta Albaruthenica" 24: 29–39].
- Brown, Tony. 2013. "Key Indicators of Language Impact on Identity Formation in Belarus." *Russian Language Journal*, vol. 63: 247–288.
- Hilica Maryja. 2024. *Biełaruskaja mova i identyčnaść: suviaź i značeńnie dla biełarusaj "chvalaj biełaruskamoŭnaści" 2020 i 2022 hadoj* [Гіліца Марыя. 2024. *Беларуская мова і ідэнтычнасць: сувязь і значэнне для беларусаў "хваляў беларускамоўнасці" 2020 і 2022 гадоў*] [online] <https://kamunikat.org/shto-dlya-belarusaw-belaruskaya-mova-dasledavanne-pra-khvali-belaruskamownastsi-2020-i-2022-gadow> [30.09.2025].
- Jafimava Nadzeja. 2023. *Moŭnaja bijahrafija jak metad sacyjalinhvistyčnaha dasledavannja.* U: V. U. Zueva i inš. *Mova i litaratura ŭ XXI stahoddzi: aktual'nyja aspekty dasledavannja: materyjaly VII Rėsp. navuk.-prakt. kanf. maladyx vučonyx, Minsk, 3 sak. 2023 h.* Minsk: BDU. 192–197. [Яфімава Надзея. 2023. *Моўная біяграфія як метада сацыялінгвістычнага даследавання.* У: В. У. Зуева і інш. *Мова і літаратура ў XXI стагоддзі: актуальныя аспекты даследавання: матэрыялы VII Рэсп. навук.-практ. канф. маладых вучоных, Мінск, 3 сак. 2023 г.* Мінск: БДУ. 192–197].
- Jafimava Nadzeja, Silicki Vital'. 2009. *Vyniki sacyjalahičnaha dašledavańnia "Nacyjanal'naja identyčnaść vačami biełarusaj: chto my i jakimi my budziem?"* [Яфімава Надзея, Сіліцкі Віталь. 2009. *Вынікі сацыялагічнага даследавання "Нацыянальная ідэнтычнасць вачамі беларусаў: хто мы і якімі мы будзем?"*] [online] <https://budzma.org/news/vyniki-prezentacyi-sacyjalahichnaha-dasledvannia-2009.html> [14.10.2009].
- Koršunaŭ Hienadz. 2024. *Što jadrnae biełarusaj? Na kanferencyi "Novaja Biełarus" abmierkavali nacyjanalnuju identyčnaść* [Коршунаў Генадзь. 2024. *Што ядрнае беларусаў? На канферэнцыі "Новая Беларусь" абмеркавалі нацыянальную ідэнтычнасць*] [online] <https://reform.news/shto-jadrnae-belarus-na-kanferjencyi-novaja-belarus-abmerkavali-nacyjanalnuju-idjentychnasc> [03.08.2025].
- Lankievič Alena. 2014. *Biełaruskaja mova i źmiešanyja kody ŭ sacyjalinhvistyčnym i psi-chalinhvistyčnym ašpiektach: katehoryja adnosin da movy ŭ hramadstvie: aŭtarėferat dysertacyi na atrymanne vučonaj stupeni kandydata filalahičnyx navuk: spacyjal'nasc' 10.02.01 Biełaruskaja mova, 10.02.19 Teoryja movy.* Minsk: BDU [Лянкевіч Алена. 2014. *Беларуская мова і змешаныя коды ў сацыялінгвістычным і псіхалінгвістычным аспектах: катэгорыя адносін да мовы ў грамадстве: аўтарэферат дысертацыі на атрыманне вучонай ступені кандыдата філалагічных навук: спецыяльнасць 10.02.01 Беларуская мова, 10.02.19 Тэорыя мовы.* Мінск: БДУ].
- Nekvapil Juri. 2003. "Language biographies and the analysis of language situations: on the life of the German community in the Czech Republic." *International Journal of the Sociology of Language* 62: 63–83.
- Vardamacki Andrej. 2024. *"Feniks biełaruščyny". Što biełarusy kažuć pra nacyjanalnuju identyčnaść* [Вардамацкі Андрэй. 2024. *"Фенікс беларушчыны". Што беларусы кажуць пра нацыянальную ідэнтычнасць*] [online] <https://belsat.eu/82589582/feniks-biełaruszczyny> [30.12.2024].

STRESZCZENIE: Niniejszy artykuł porusza palącą kwestię języka i tożsamości wśród Białorusinów, którzy w wieku dorosłym rozpoczynają naukę języka białoruskiego na kursach lub w ramach samokształcenia. Celem badania jest identyfikacja i analiza czynników, które przyczyniły się do obserwowanego w ciągu ostatnich 3–5 lat trendu

powrotu dorosłych do języka białoruskiego. Badanymi odbiorcami są absolwenci i obecni uczestnicy kursów językowych online, a także osoby śledzące blogi edukacyjne poświęcone językowi białoruskiemu. Głównym celem niniejszego badania było określenie, za pomocą połączenia zamkniętych i otwartych ankiet internetowych, kluczowych czynników motywujących dorosłych uczniów do podjęcia nauki i doskonalenia znajomości języka białoruskiego w kontekstach, w których znajomość języka białoruskiego nie stanowi narzędzia mobilności społecznej. Badanie analizuje, w jakim stopniu język stanowi element tożsamości i samoidentyfikacji współczesnych Białorusinów, jakich zasobów wymaga nauka języka i co oferuje ona respondentom. Wyniki badań stanowią socjolingwistyczną analizę popytu na język białoruski wśród dorosłych uczniów na Białorusi i za granicą, a także rosnącego zainteresowania kursami, podręcznikami i materiałami audiowizualnymi w języku białoruskim. Ponadto, praktyczną korzyścią z badań jest możliwość poznania grupy docelowej, do której kierowane są projekty i produkty edukacyjne tworzone przez Białorusinów.

СЛОВА КЛУЧОВЫЕ: тоżsamość, język białoruski, socjolingwistyka, ankieta internetowa, samoidentyfikacja.

АНАТАЦЫЯ: Артыкул прысвечаны актуальнай праблеме мовы і тоеснасці беларусаў, якія ў сталым веку пачынаюць вывучаць беларускую мову на курсах і самастойна. Даследаванне дазваляе выявіць і прааналізаваць, чым быў выкліканы трэнд на зварот да беларускай мовы ў апошнія 3-5 гадоў сярод дарослых беларусаў. У выбарку рэспандэнтаў увайшлі выпускнікі і навучэнцы анлайн-курсаў і аўдыторыя беларускамоўных адукацыйных блогаў. У задачы даследавання ўваходзіла метадам анлайн-апытання (закрытага і адкрытага) высветліць, якія чыннікі палягаюць у аснове матывацыі вывучаць і ўдасканальваць сваю беларускую мову ў сталым веку ва ўмовах, калі валоданне беларускай мовай не з'яўляецца сацыяльным ліфтам. Наколькі мова ёсць кампанентам тоеснасці і самаідэнтыфікацыі сучасных беларусаў, якіх рэсурсаў яе вывучэнне вымагае і што дае рэспандэнтам. Вынікам даследавання стаў сацыялінгвістычны аналіз запатрабаванасці беларускай мовы сярод дарослых беларусаў у Беларусі і за мяжой, попыту на курсы, падручнікі, аўдыявізуальныя матэрыялы на беларускай мове. Апроч гэтага, практычная карысць даследавання бачыцца ў вывучэнні мэтавай аўдыторыі для рэалізацыі адукацыйных праектаў і прадуктаў, якія ствараюцца беларусістамі.

КЛЮЧАВЫЯ СЛОВЫ: ідэнтычнасць, беларуская мова, сацыялінгвістыка, анлайн-апытанне, тоеснасць.